

Stanovisko KST

Věc: **Princip alokace orgánů**

Vydáno: 23. srpen 2018

Klíčová slova: čekací listina, orgán, transplantace

Úvodem

Čas od času se v některých zemích objevují více či méně seriózní informace o ovlivňování alokace orgánů k transplantaci či přímo o korupci při výběru příjemců pro odebrané orgány (známý fotbalista ve Španělsku, zvýhodňování pacientů na některých klinikách v Německu atd.). Ani Česká republika nebyla podobných spekulací ušetřena. Připomeňme tzv. Ostravskou kauzu na konci devadesátých let, kde nakonec parlamentní vyšetřovací komise neprokázala podezření z obchodování s orgány, ale odhalila u 24 orgánů pouze nedostatky ve vedení zdravotní dokumentace.

Situace v České republice

V České republice je od roku 2002 platný transplantační zákon (č. 285/2002 Sb.) s řadou prováděcích vyhlášek. Jak ukazuje praxe i srovnání se zahraničím, představuje tento zákon i přes některé dílčí nedostatky velmi dobrou právní úpravu a garantuje rovný a spravedlivý přístup k orgánům pro pacienty, kteří transplantaci potřebují. Důkazem jsou výborné výsledky, které Českou republiku staví v dárcovství a transplantacích orgánů do první desítky ve světě. Českou transplantační legislativou se inspirovali také zákonodárci v zahraničí (Itálie, Srbsko, Bělorusko).

Transplantace je náročný medicínský výkon, který vyžaduje součinnost celého týmu desítek nelékařských a lékařských zdravotnických pracovníků. Podmínkou je také špičkově vybavený operační sál a pooperační péče včetně drahých léčiv potlačujících negativní imunitní reakci příjemce. Z důvodu personální, finanční a materiální náročnosti je v podmínkách České republiky prakticky nemyslitelné, aby odběr nebo transplantace proběhly v utajení nebo dokonce v soukromí. Všichni čekatelé jsou registrováni v jediné celostátní čekací listině, všichni dárci jsou registrováni v Národním registru dárců orgánů a všechny provedené transplantace také. Za dlouhodobé sledování zdravotního stavu příjemců orgánů odpovídá transplantační centrum, které transplantaci provedlo.

Každý čekatel na transplantaci v České republice je na základě požadavku ošetřujícího lékaře zařazen do Národního registru osob čekajících na transplantaci orgánu. Tento jediný registr (čekací listina) vede a spravuje Koordinační středisko transplantací (KST), přičemž je zajištěno, aby se do tohoto registru nedostala žádná osoba, která je současně zapsaná do obdobného registru v jiné zemi. Tato čekací listina není žádným pořadníkem na orgány, ale výběr příjemců je podle zákona založen na principu medicínské naléhavosti a rovnosti všech čekatelů a délka registrace na čekací listině je jedním z významných parametrů.

Samotný výběr potenciálního příjemce pro každý darovaný orgán probíhá automaticky bez zásahu člověka v počítačovém programu (TRINIS) a jeho postup je monitorován národní koordinátorkou v KST. TRINIS je uložen na zabezpečených počítačích a serverech, o jejichž nepřetržitý a bezporuchový provoz pečuje Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS). Pravidla a parametry pro výběr, podle kterých pracuje TRINIS, jsou založeny na dohodě všech transplantačních center a odborných lékařských společností a jsou zakotveny v interních standardních operačních postupech KST. Ty jsou pak průběžně kontrolovány a aktualizovány.

O výsledku výběru příjemce k transplantaci informuje koordinátorka KST příslušné transplantační centrum, které o daného čekatela pečuje. To pak příjemce kontaktuje, posoudí jeho momentální zdravotní způsobilost, poskytne mu plné poučení o plánovaném výkonu a vyžádá si od něj podepsání informovaného souhlasu.

Svá specifika má darování orgánu od žijícího dárce. To je umožněno jednak mezi osobami blízkými, jejichž okruh je přísně vymezen, a jednak mezi osobami vzájemně nepříbuznými, u nichž se vždy vyžaduje souhlas etické komise.

Česká republika si udržuje vysokou kvalitu transplantační medicíny a stejně tak se angažuje v boji proti nelegálním praktikám v této oblasti. V roce 2008 se ČR připojila k Istanbulské deklaraci, která odsuzuje nedovolené obchodování s orgány, komercializaci transplantací a transplantační turistiku. V roce 2009 byl schválen nový Trestní zákoník (40/2009 Sb.), který staví mimo zákon pokus či dokonání neoprávněného odběru tkání a orgánů (§ 164), nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány (§ 165) a odběru tkáně nebo orgánu a provedení transplantace za úplatu (§ 166). Za všechny tyto zločiny hrozí dlouholeté tresty, zákaz činnosti a propadnutí majetku. Byli jsme také jedni z prvních, kdo v roce 2015 podepsal ve Španělsku úmluvu Rady Evropy proti obchodování s orgány. Několik let již při KST funguje Národní kontaktní bod pro boj s nelegálním obchodováním s orgány.

Z výše uvedených skutečností vyplývá toto stanovisko KST:

- **V České republice je organizačně, technicky a legislativně zajištěn spravedlivý a rovný přístup k transplantacím orgánů**
- **V České republice je organizačně, technicky a legislativně zajištěno, aby nedocházelo k trestné činnosti spojené s darováním a transplantací orgánů**

Vypracoval: _____

Schválil: _____

JUDr. Přemysl Frýda
Právník KST

Prof. MUDr. Miloš Adamec, CSc.
Ředitel KST